

השוכר את הפועל פרק המישי עבודה זרה סג.

עין משפט
נר מצוה

ליחול עליה איסור חסן למפרע. שהרי מתחלה ע"מ ציאה נתנו לה: קני מעכשיו. קודם ציאה פשיטא דמוטר דאע"ג דע"מ ציאה יהיביה ניהלה כיון דמקמי ציאה יהיביה ניהלה לאו שכר ציאה הוא: ואי מלטרין לך קני מעכשיו. הלכך אלטרין מתני' לאשמעינן דאע"ג:

דלמור לה לא ינקי לך עד שעת ציאה כיון דהדר אמר לה אי מלטרין לך קני מעכשיו הויה לה מתנת חנם כי שקלמיה ואקריבמיה: כיון דאמר מר. (א) בתוספתא לקידושין בפ"ק (דף כח:): בטלה זה. כל כמה דיהיב לה הוי אמתן דמהשתא קנימיה: בטלה ספס. כי יהיב לה לאחר זמן לאו אמתן הוא דהשתא הוא דקנייה (א) ליה: עובד כוכבים לאו בר משיכה דכי כתיבא משיכה ציראל כתיבא או קנה מיד ממיתקין: הא קנייה (א) ליה. מהשתא קודם ציאה והיכי קרי ליה בל עליה ואח"כ נתן לה: ואי לא שקליה. ביום פלוני צאתמין הלכך בל עליה ואח"כ נתן לה הוא ומיכו הואיל ומשעת ציאה שויה אפותיקי ועמד בחצירה חייל עליה אמתן: מסיב רב ששם. לר' ינאי: לפועלו ונחמיו. עובדי כוכבים או עמי הארץ: לא

הגהות הב"ח

(א) גמ' בשעת ציאה (ומתנה בעלמא הוא דיהיב לה) חלמי' וי"ב סי"א אין זה: (ב) שם אה קטל ליה לא צריכא: (ג) תוס' ד"ה ואי וכו' מי חזיקין לגמול פירוש: (ד) בא"ד המקיפו דמשתעבד ליה דקני דאורחיה לאקופי' קני וכו' סתם עליו חנוני ומשועבד: (ה) בא"ד דלא היה לו וכו' מפירות שביעית כיון ששכר: (ו) בא"ד דכיון דאורחיה לאקופיה וכו' דלשיעבוד הדינר קנה וכו' והקידוש מעתה אלא שקונה הדינר:

מוסף רש"י

ליחול עליה איסור אמתן למפרע. הואיל ובשעת ציאה עדיין ניהלה קיים וכו' שהוא בל עליה ואחר כך נתן לה טלה איכא לומר כיון דלא יחדו בשעת ציאה לא מתקרי דמתנה בעלמא הוא (תורה סו.). כשקדמה והקריבתו. קודם ציאה (שם). ואי מוצטרין לך קני מעכשיו. הלכך בנשמה הוא ומתא לאקריביה וכיון דלמור לה לא ינקי לך עד שעת ציאה אלטרין לאשמעינן דמוטר חסן קנתה והקריבתו דסי"א אמתן הויה (שם). אמירתו לגבוה. ולא מצי למהדר כאלו מקטרו להדיט (שם). בטלה זה. הואיל דיהיב בשעת ציאה חייל עליה אמתן מיד (שם). בטלה סתם. דמטר לה בטר הכי מתנה בעלמא קתל לה בשעת ציאה ולא חייל עליה חסור אמתן (שם) בשע"ה. הא קניא לה. דהולל וקאי בחצירה קתל ליה בשעת ציאה מיד ואמאי קרי ליה ואח"כ נתן. ועוד פשיטא דחסור (שם). ואי לא שקליה באמתניך. הלכך כי מנו ולא יהיב לה וכו' איגלא מילתא דלדידיה הוי בשעת ציאה. ומיכו חלמי' הוא. דהא לא הוי דיהיב עד דמטי לוי פלוני ואלטרין לאשמעינן דלמור (שם).

אלא דאמר לה יהיבי גביך. כלומר לא תקני עד שעת ציאה והלכך לא הוי פשיטא דליהוי מותר מאחר שגלה דעתו שלא תקנה עד שעת ציאה ומשום אמתן נמי ליכא דהא אמר לה אי צריכא לך קני מעכשיו: ואי דלמא השתא מיהא קאי בעיניה.

ואע"פ שאין אמתן חל על המוקדשין דכתיב לכל נדר פרט לנדר שמה הכא מאחר דאיתיה בשעת ציאה חל איסור אמתן למפרע משעה דיהיב לה ואלו לא היה הקדש: והא בחסרא משיבה. פי' ואפי' לר' יוחנן דלמור דבר תורה מעות קונות הכא גבי אמתן לא קנו כיון שהפקיעו חכמים דאין קניית מעות קונה ואוקומה אמשיה גס ממנה הפקיעו ואין כאן אמתן כלל ולא דמי להיאן דפרק הזהב (ב"מ דף מח.). נתנה לסיסון דפרק שקניית הכסף מועיל דכיון דמעל מן התורה מי פקיע המעילה ממעות הקדש: בזונה עובדת בוכבים.

לא קניא צמיכה ורכש"ל משני דלמור (ג) לעמיתך צמיכה הא לעובד כוכבים צנסף דלילו לר' יוחנן אית ליה לעובד כוכבים צמיכה ומשום דרב חסדא אית ליה בפרק הזהב (ב"מ דף מו:): כר' יוחנן דרב משני שינוא אחרניא דלרבי יוחנן לא תקשי: (ד) בגון דקאי בחצירה.

ואי' לישני מריוויהו בטלה זה הא דקאי בחצירה והא דלא קאי בחצירה וי"ל דניחא ליה לאוקומה בטלה סתם אפילו קאי בחצירה עם טלחים אחרים שלו אע"פ שאינו יכול לחתום לטלה מן השוק אפילו הכי אין שם אמתן חל אפילו למאן דאית ליה צריכה אלא על המצורר בשעת ציאה:

ואינן חוששין לא משום שביעית. פי' דקונטרס שמה ימסור דמים הללו למי שחשוד שהם השיעבד ותניא אין מוסרין דמי פירות לעם הארץ ופריך הכי מדקאמר צלאו ואלכו ואני פורע אלמא כי קפרע דמי איסורא קפרע ובקראים דמי שביעית ואע"פ שכבר אכלום הכי נמי דבי ר' ינאי כי קפרעי דמי שביעית הם וקשה מי חזיקין לגמול (ג) פירות שביעית ממעשר ויין נסך שהטעם מפני שנראה כמאכיל לפועלו דבר שאינו מעושר או יין נסך ה"ג היה לו לפרש שמאכיל שביעית לפועלו וגמלא פורע חובו מדמי שביעית ועוד תקשי לרב ששם דמפרש טעם דברייתא משום דמי פירות שביעית דלמא אחר הביעור איירי ואיסורא משום דנהנה מפירות שביעית בשעת האיסור דומיא דין נסך דהוי טעמא משום דנהנה מיין נסך אי נמי אפילו קודם הביעור וטעמא משום שפורע חובו מפירות שביעית שקונה פירות שביעית ומאכילן לפועלו ולא דמי כלל לדבי ר' ינאי ועוד קשה בסמוך דמסיק בחנוני המקיפו (ד) דמשעבד ליה דכיון דכרייה לאקופי קני ליה דינר גביה פי' דכיון דמקיפו לבעל הבית סתם עליו ומשועבד לו בעל הבית לפי שמתן עליו לכן הוי דמי שביעית אצל דבי ר' ינאי לא הוי חנוני המקיפו ולא סמכא דעתייהו כולי האי ולא משעבדו להו דבי ר' ינאי ממשאמו וכי פרעי להו אחר זמן לאו אחר זמן לאו חליפי שביעית נהוו וקשה דמדמי לעיל ההיא דר' ינאי לאמתן דבא עליה ואח"כ נתן לו ואוקומה אפילו עשאו לה אפותיקי ועמד בשעת ציאה בחצירה ואע"ג דמשעת ציאה אישתעבד לה ואין להחיר מטעם שאין השיעבוד על טלה זה אלא על נכסיו וכשיתן לה טלה זה לפנות השיעבוד מנכסיו הוי חליפי אמתן דשרי דלמרינן פרק כל האסורין (תמורה דף ג. ד) דא"כ מאי ראייה מציא לעיל מאמתן על דבי ר' ינאי שאני התם דחליפין מותרין ואילו חליפי שביעית אסורין אלא ודאי אע"ג דמשעבד אינו נתפש באיסור אמתן כלל וה"ה לדבי ר' ינאי אע"ג דמשעבדו ועוד לפירושו לשון קנה לה דינר גביה יתור לשון הוא (ה) לא היה לו להחיר רק משעבד ולא משעבד לכן נראה לרבינו יחזק לפרש ואינו חושש לא משום שביעית שפורע חובו מפירות שביעית שכבר פרע לו הדינר ואין שום חוב מוטל עליו לפרוע אחר שאלו האיסור אצל אמר ואני פורע חושש לא משום שביעית שפורע חובו מפירות שביעית ששכר פרע לו לעצמו ונתנם לפועלו וגמלא פורע חובו מפירות שביעית שפורע חובו מפירות שביעית ששכר פרע לו דמי איסורא קפרע וחי איתא דבעלמא לא חשיב דמי פירות שביעית כבי האי גוונא שפורע אחר שכלו הפירות מן העולם גם ככאן לא היה לנו לחששם כאלו לקחם בעל הבית לעצמו ונתנם לפועלו מאחר שהן לוקחין הפירות מבית החנוני והוא פורע המעות לאחר שאכלום ומסיק תרגמה רב פפא בחנוני המקיפו דמשעבד ליה דכיון (י) דלכריה לאקופי קני ליה דינר גביה פי' דמשעבד ליה שיקונה שיעבוד בנכסיו לאלתר כנגד מה שנתן לפועלו והיינו קני ליה דינר גביה דקאמר לשיעבוד הדינר קונה בנכסיו שזה דינר ולא קנין גמור שיוכל להקדישו מעת שקונה הדינר בנכסיו בעל הבית לאלתר כשהן צעין ונותנו לפועלו הוי ליה מה שקונה בנכסיו בעל הבית דמי הפירות ולכן חשיב בעל הבית כלוקח הפירות והיך מחנוני ומאכילן לפועלו בשכרן ולכסוף כשיתן הדמים לחנוני לפנות השיעבוד מנכסיו יהיו דמי שביעית אחרון אחרון נתפש ואם היו העניים שלווים מהם דבי ר' ינאי ע"י ר' ינאי כחונני המקיפו ויהי אומר ר' ינאי לנבי במו לאו ולו ופרע היה נתפש באיסור שביעית מה שר' ינאי פורע להם מטעם זה דפירש אצל הם לא הוי חנוני המקיפו ולהכי לא גמר ומקני להו שיעבוד בנכסיו לאלתר כשנותנין פירות שביעית לנבי במו דהיי דבתורת ערבות וקבלנות משעבד להם לעניים סוכר עמה זה המתוך שאין משעבד ערבות אף בקבלנות רק גוף הערב והקבלן אצל בנכסיו של ערב אין המלוה קונה כלום לאלתר ואפילו שיעבוד אי נמי היה טועה בזה שאין שיעבוד בנכסיו ערב אלא במלוה ולוה אצל אם היה אומר תן לפלוני מנה או הלוהו ויהא קניו לו והוא יהא פטור ממך ואני נותן לך או ואני פורע לך שזהו כעין מעשה דר' ינאי דהכא אין כאן דין ערבות אע"ג דלמרינן בקוף גט פשוט (ב"ב דף קעז.) תן לו ואני נותן לך אין לו למלוה על הלוה כלום דמשמע אצל על הערב יש לו מדלא קאמר אין לו על זה ועל זה לא הוה מסיק אדעמיה השתא מההיא כי היכי דלא אסיק אדעמיה הך דרבא וכי אייתי דרבא חדא מינייהו נקט והתלמוד נושא ונותן לפי טעמות ואמר אצל חנוני שאין מקיפו מאי מותר כו' ומו חנוני שאין מקיפו מי לא משעבד כלומר וכי אין נכסיו משועבדין ממש כדן ערב והא אמר רבא כו' קנה מדין ערב וכשהוא מולה

בא ב מיי פ"ד מהל' איסור מנחם הל"י י"א: ב"ב ג מיי פ"ו מהל' ערבי ה"ל כב סג עין קתל וטו"ש י"ד ס"י רמ"ט ס"ף ז: י"ד מיי פ"ד מהל' איסור מנחם הל"י י"א: י"ח ה מיי פ"ט מהל' מריה הל"י א סג עין פ"ב טו"ש י"ד ס"י רמ"ט ס"ף ז: י"ח ו מיי פ"ד מהל' איסור מנחם הל"י י"א: כ ז ה ט י ב מיי ס"ס הלכה יג: ל [טו"ש ח"מ ס"י שג סע"ף ד [גהנ]: בא ג מיי פ"ג מהל' מהל' אסורות הל"י כו טו"ש י"ד ס"י קל"ג סע"ף ז [טו"ש א"ח ס"י מג ס"ף ז:]

תורה אור השלם

1 ואישי בני יקדש את ביתו קדש ליהוה והעריבו הבתן בין טוב ובין רע באשר יעריך אתו הבתן בין קדום: ויקרא כו יד